

Stichting Bescherming Historisch Harlingen

Technische Universiteit Eindhoven
Prof.dr.ir. F.P.T. Baaijens
Postbus 513
5600 MB EINDHOVEN

Harlingen, 24 januari 2018

Geachte heer Baaijens,

Via deze weg benaderen wij u in uw functie van voorzitter van het Expertpanel Kennisprogramma Effecten Mijnbouw.

Rond de jaarwisseling vond al een korte mailwisseling plaats met de ambtelijk toegevoegde secretaris, de heer Ritsema – u zag dat als cc in uw mailbox voorbij komen. Ook in het licht van de recente berichten over verknoping van ministeries, toezichthouders en wetenschappelijke bureaus heeft het echter onze voorkeur nu rechtstreeks met u, als onafhankelijk voorzitter, contact op te nemen.

Onze stichting vertegenwoordigt vanuit Harlingen een grote groep particuliere huiseigenaren, beheerders van kerkelijke gebouwen en erfgoedorganisaties (lokaal, provinciaal en landelijk). Onder hen groeit al geruime tijd de ongerustheid over risico's die gepaard gaan met de beoogde zoutwinning voor de Harlinger haven.

De zorg is ingegeven door het ontstaan van schade in zoutwingebieden elders (zoals bij Wijnaldum, vlakbij Harlingen, en bij Veendam), en ook door de gebleken problemen bij pogingen de geconstateerde schade vergoed te krijgen.

Onze stichting richt zich echter met name op het voorkómen van schade. Harlingen is een van de Top 20 monumentensteden van Nederland. De ruim 600 monumentale panden die de stad telt staan vrijwel allemaal direct grenzend aan de rand van de bodemdalingsschotel, zoals Frisia Zout die voorspelt.

Het is ons duidelijk dat het KEM zich zuiver richt op kennis en onderzoek aangaande de effecten van mijnbouwactiviteiten. Bij ons leven diverse inhoudelijke vragen die naar ons idee binnen de onderzoekskaders van het KEM zouden kunnen vallen. Wij vatten die vragen hieronder kort samen, maar zouden een en ander graag in een nader gesprek met u willen uitdiepen en aanscherpen tot passende onderzoeksvragen voor het KEM.

Stichting Bescherming Historisch Harlingen

1. Afwijkend (groter) bodemdalingsgebied

Uit meetgegevens van het Rijk blijkt dat de buitenste contour van de bodemdaling door eerdere zoutwinning bij Harlingen (Wijnaldum) zich tot 750 meter verder uitstrekt dan verwacht werd. Dat is 'vanwege een verbeterd bodemdalingsmodel', stelt de heer Ritsema in zijn mail van 8 januari, zodat er voor het KEM Expertpanel geen aanleiding is hiermee aan de slag te gaan. Het betreft echter geen theoretische afwijking van een rekenmodel, maar een werkelijk in de praktijk gemeten afwijkende daling (zie ook bijgaand krantenbericht).

Bij eenzelfde afwijking van de prognoses bij de komende zoutwinning voor de Harlinger haven zou de bodemdaling een groot deel van de binnenstad treffen. Voor ons – en naar wij vermoeden zou dit ook voor het Expertpanel een interessant kunnen zijn – is daarom een relevante vraag hoe accuraat de voorspellingen wat betreft de bodemdaling geacht mogen worden, en of daar internationaal wellicht meer kennis over beschikbaar is dan nationaal.

2. Vorm bodemdalingscontour

De voorspelde bodemdalingscontour bij Harlingen is vrijwel exact rond. Uit de bovengenoemde meetgegevens blijkt dat de praktijk anders kan zijn. Bij zoutwinning elders blijken de schotels evenmin perfect cirkelvormig.

De heer Ritsema vertaalde onze vraag als 'hoe de bodemdalingscontour rond kan zijn, terwijl er meerdere putten en cavernes zijn'. Ons is echter wel duidelijk dat het niet de praktijkervaringen, maar aannames en modellen in de berekeningen zijn, die tot de perfect ronde vormen leiden. Onze vraag is waarom ze rond worden voorgesteld, terwijl ze in de praktijk een grilliger verloop hebben. Is de uiteindelijke vorm op basis van de meest geavanceerde technieken en inzichten wat betreft bodemgesteldheid niet beter te voorspellen?

3. Locatie bodemdalingsgradiënt

De grotere bodemdalingsgradiënt ligt nabij de cavernegrens, stelt de heer Ritsema in zijn mail. De TCBB stelde in een gesprek met onze stichting echter dat de grotere bodemdalingsgradiënt op de buitenste contourgrens van de bodemdalingsschotel ligt. Het verschil bedraagt – in het geval van zoutwinning bij Harlingen – hemelsbreed ruim 3 kilometer.

Voor onze stichting is van groot belang welk van de twee stellingen juist is, omdat Frisia Zout aangeeft dat de buitenste contour precies onder de rand van de stad zal komen te liggen – waar dan ook (of juist niet) de grootste kans op schade zou zijn.

Het is ons onduidelijk of de heer Ritsema de gezamenlijke mening van het Expertpanel verwoordde – waaraan dan onafhankelijke internationale kennis en kunde ten grondslag ligt – of een andere. Hoe dan ook lijkt ons een uitwisseling met de TCBB op dit punt van belang.

Stichting Bescherming Historisch Harlingen

4. Onzekerheden in bodemdalingsberekeningen

In zijn mail refereert de heer Ritsema aan een opmerking in ons voorafgaande telefoongesprek, dat wij geen informatie zouden hebben over de onzekerheden in de bodemdalingsberekeningen bij het winningsplan Havenmond. Het omgekeerde is echter het geval.

Onze stichting heeft kennis genomen van een review van het Winningsplan door de heer ir. A.P.E.M. Houtenbos, die bij tal van onderdelen vragen stelt. Zo geeft hij aan dat de gelijkstelling van het bodemdalingsvolume aan het ondergrondse volumeverlies op gespannen voet staat met zowel de theorie als metingen. 'De onzekerheden bedragen alleen op dit punt al plus of minus 50%', rekent de heer Houtenbos voor.

Een terugkerend algemeen bezwaar van de heer Houtenbos is dat het Winningsplan teveel aannames bevat. Zo schrijft hij: 'Het winningsplan stelt dat de onzekerheid in de bodemdalings-snelheid en de toename van het komvolume minder dan 5% is. (...) Voor zover veronderstelde relaties tussen geïnjecteerde watervolumes, zoutproductie, cavernevolumes en bodemdalings-volumes al geverifieerd (Barradeel, Veendam) konden worden, zijn deze kwantitatief weinig betrouwbaar gebleken.'

Verschillende zaakkundigen, werkzaam en/of werkzaam geweest voor Frisia Zout, hebben ons laten weten de review inhoudelijk op (veel) punten te delen. Als betrokkenen *binnen* het bedrijf de kritiek delen, zijn wij benieuwd naar de kennis en ervaring van de internationale experts met name wat betreft het na-ijlen van bodemdaling (hierover overlegt de heer Houtenbos meetcijfers die aanzienlijk minder rooskleurig zijn dan de voorspellingen van Frisia Zout), en over de wijze waarop zoutkruip zich tussen diverse cavernes en/of in samenhang met huidige of toekomstige gaswinning in hetzelfde gebied zal voltrekken.

Bij monde van de heer Ritsema stelt het KEM dat dit 'afdoende is geadresseerd', maar op grond van het bovenstaande – niet in de laatste plaats twijfels bij nota bene betrokken medewerkers van Frisia Zout zelf – willen we u als voorzitter toch vragen nader onderzoek op deze punten te overwegen.

Buiten bovenstaande vragen leven er bij ons diverse andere, maar in dit bestek beperkten wij ons tot de punten die de heer Ritsema in zijn mail aanhaalde, op grond van ons eerste telefonische contact.

Graag verzoeken wij u om een persoonlijke kennismaking, om af te tasten in hoeverre het KEM in deze zaak een goede rol kan spelen in het opvullen van hiaten in kennis.

Met vriendelijke groet,
namens de Stichting Bescherming Historisch Harlingen

Chris Elsinga

0518-481494 (werkdagen)

chris@terp10.nl